

Списък на дървесните и недървесни продукти и екосистемни услуги предоставяни от ТП „ДГС Трън“

(в изпълнение на Критерий 5.1 от националния стандарт)

1. Материални продукти и услуги

Материалните услуги включват всички продукти, добити от екосистемите: храна, дървесина и др.

1. Дървесина

Средногодишното ползване на строителна дървесина и дърва за огрев съгласно неутвърдения ГСП от 2022 г. е 27634 м³, в т.ч. 5772 м³ едра строителна дървесина, 9210 м³ средна строителна дървесина, 772 м³ дребна строителна дървесина и 11880 м³ дърва за огрев

2. Недървесни продукти

-дрянови клони — 500 броя годишно;

Като подлес под склопа в ксеротермните гори са разпространени предимно храстови видове като Дряна (*Cornus mas* [-]), който понася по-сухите и бедни почви.

-горски плодове, диворастващи гъби — 30 кг годишно;

В горите на ТП ДГС „Трън“ се добиват значителни количества гъби - Манатарки (*Boletus edulis* Bull.) и Пачи крак (*Cantharellus cibarius* Fr.), а за лични нужди и Печурка (*Agaricus arvensis* Schff. ex Fr.), Рижийка (*Lactarius deliciosus* S.F.Gray.), Масловка (*Suillus granulatus* Fr.), Сърнела (*Macrolepiota mastoidea* Sing.),

горски плодове — Черни боровинки (*Vaccinium myrtillus* И), Ягоди (*Fragaria vesca* и Малини (*Rubus idaeus* L.) и билки - Шипка (*Rosa canina* [-]), Синя хвойна (*Juniperus communis* L.) и други, което осигурява допълнителни доходи на местното население.

-горски билки — 10 кг годишно;

Най-често билките растат по горските поляни. Всред тревните съобщества по планинските поляни и ливади могат да се срещнат десетки билки като Жълт кантарион (*Hypericum perforatum* L.), Лечебен риган (*Origanum vulgare* L), Същинско еньовче (*Galium verum* L.), Бял равнец (*Achillea millefolium* ц.), Магарешки бодил (*Onopordon acanthium* L).

-коледни елхи — 30 броя годишно от горски територии и произведени от горски разсадник «Блато» - 225 броя.

- Лов - съгласно одобрени планове за ползване за 2022 г., след ИЗВЪРИЕ На таксация на дивеча — сърна — 37 ф.; дива свиня — 269 ф.; вълк — 24 ф.; чакал — 55 бр.; лисица - 114 ф.; бялка - 71 ф.; язовец - 66 ф.;

В горските територии държавна собственост на ТП „ДГС Трън“ разрешената за паша на едър и дребен добитък площ е 4384.3 ха. Пашата се забранява на 9315.7 ха, като разпределението и по горскостопански участъци е следното:

	Обща площ ха	Забранена площ за паша ха	% от общата площ
ГСУ 1	4415.0	3532.0	25.8
ГСУ 2	5168.8	2744.2	20.0
ГСУ 3	4116.2	3039.5	22.2
всичко	13700.0	9315.7	68.0

3. Достъп до генетични ресурси

ТП "ДГС Трън" разполага с горски разсадник "Блато" подотдел 199 "б" – площ 4.0 ха. Намира се южно от гр.Трън на брега на р.Ерма. Производствената му площ е 34.6 дка, а стопанските площи и строежите заемат 5.4 дка. Служи за производство декоративни фиданки от следните дървесни видове: обикновен смърч обикновена ела, ела бяла, ела кавказка – за коледни еЛХИ.

Семепроизводствените насаждения горска територия държавна собственост имат обща площ 194.5 ха.

Преобладание е дадено на естествените буковите насаждения, които са в много добро състояние и с висока производителност I-III бонитет, за запазване на местната дъбова растителност са обособени за семепроизводствени насаждения и две зимендъбови насаждения със средна производителност III-IV бонитет. Голямото разпространение на иглолистните култури в района и тяхната изключителна приспособимост към местните условия, е дало основание да се обособят като семепроизводствени и няколко култури от черен бор. Те са високопроизводителни и в добро санитарно състояние.

П. Регулиращи услуги - ползи от процесите в екосистемите

Водорегулираща и водозащитна услуга на горската растителност има огромно значение за количеството и качеството на водите, които изтичат от водосборните басейни. Горските екосистеми реализират две основни хидрологични функции – водоохранна и водорегулираща. Водоохранна функция е способността на горите да стабилизират повърхностните и подпочвени води на определена територия (водосбор) за дълъг период от време. Водорегулиращата функция се изразява в способността на горските екосистеми да преразпределят елементите на водния баланс, като увеличават дела на положителните (продуктивни) пера и намаляват непродуктивните (отрицателни) такива. Екосистемите осигуряват смекчаване и регулиране на въздействията от промените на климата.

Вододайните зони в горска територия държавна собственост са 2024.9 ха, от която залесена – 1823.5 ха и незалесена – 201.4 ха.

1-ви ГСУ	«Главановци»	- 1310.8 ха
п-ри ГСУ	" Трън"	- 507.0 ха
ш-ти ГСУ	"Долна мелна"	- 207.1 ха

Всичко - 2024.9 ха

Узаконени са следните санитарно-охранителни зони:

-Санитарно-охранителна зона около минерален водоизточник КЕИ "Трънска баня" е обявена със Заповед № СОЗ-07 от 16.03.2004 година. Общата и инвентаризирана площ е 185.5 ха, в това число горска територия държавна собственост - 83.8 ха. Намира се в землището на с.Банкя. Попада изцяло в Защитени зони за опазване на природните

1. Водоохранна функция

Горите играят важна роля за съхранението, пречистването и освобождаването на вода към повърхностните водни обекти и подпочвените водоносни слоеве. пречистваща роля, заедно с тази на горските почви, се състои в разлагане и поглъщане на по-голямата част от пренасяните с дъжда замърсители във въздуха. Горските почви служат за буфер на големи количества вода И така намаляват риска от наводнения.

Водоохранна функцията изпълняват всички гори, които са включени във ВКС 4.1 в Доклада за ГВКС.

Водорегулиращата функция

Водорегулираща функцията изпълняват всички гори, които са включени във ВКС 4.2 в Доклада за ГВКС.

Противоерозионна функция

Противоерозионна функция изпълняват всички гори, които са включени във ВКС 4.3 в Доклада за ГВКС.

III. Културни и социални услуги - нематериални ползи от екосистемите

Културните услуги са нематериални ползи от екосистемите.

Осигуряването на условия за рекреация и туризъм прави горите предпочитано място за почивка на хиляди хора.

Повечето хора високо ценят красотата или естетическата стойност на различните екосистеми, което се отразява в широкия интерес към еко-пътеки, маршрути и обозначени панорамни места, както и при избора на къщи и жилища и готовността да се плати по-висока цена за красива гледка.

Горите, с цялото си разнообразие, са богат източник на творческо вдъхновение в много сфери — изкуство, фолклор, архитектура, реклама и други. Хората ценят чувството си за принадлежност към родния край, което е свързано с отличителни черти на околната среда.

1. Образователна стойност - през седмица на гората се ИЗВЪРШВАТ съвместни дейности по залесяване с УЧЕНИЦИ и други доброволни организации.

2. Осигуряване на условия за рекреация и туризъм през 1961 г. с цел запазване на уникални скални образувания, е обособена Природна забележителност "Ждрелото на река Ерма" с обща площ 8.7 ха. дължина на ждрелото е около 100 метра и ширина в най-тесната част около 5 метра. От двете страни на реката се издигат отвесни скални масиви с височина около 150-200м. Ждрелото на р. Ерма е резултат от хилядолетното ерозионно действие на реката, която е прорязала дълбока теснина във варовика. Около „Ждрелото на река Ерма“ са обособени курортни гори с площ 356,7 ха, които в последствие са обявени за зелена зона, а тези около град Трън — за Извънселищен парк — лесопарк "Трън".

От южния край на ждрелото започва екопътека с дължина 13 км. Част от екопътеката преминава през дървени мостове над река Ерма, продължава през тунел, прорязан в скалата, а зад него се спуска по 35-метров дървен мост, след който започва изкачване на западната скала на ждрелото. Най-интересните и атрактивни обекти по трасето на екопътеката са двете ждрела - на река Ерма и на река Ябланишка.

Ябланишкото ждрело е каньоновиден пролом на река Ябланица (десен приток на Ерма) в Западна България, между най-югозападната част на планината Гребен на изток и североизточните склонове на Ездимирска планина на запад.

Ждрелото е пролом с множество водопади, прагове, ерозионни котли, изворчета, пещери, скални стени и кули. Забележително е съчетанието на вода, скали и растителност. Само на няколко квадратни метра се срещат десетки дървесни, храстови и тревни видове. В маршрута на еко-пътеката по Ябланишкото ждрело може да се видят малката пещера Меча дупка и популярния в региона Зелени вир, както и една миниатюрна пещеричка в скалите вдясно от пътеката малко преди вира.

Врабченски водопад се намира на Врабчанска река, в Гребен планина, на изхода на Врабча за Трън. Разположен е на около 900 метра надморска височина, а височината на водния пад е 4 метра. до него може да се стигне по тясна пътечка от ШОСейНИЯ път на изхода за Трън, успоредно на Врабчанска река. Достига се ждрело на реката, което е сравнително късо. Над него са се образували пукнатини, скални ниши и пещери във варовиковите стени. Точно преди водопада реката е прокопала скален тунел с дължина 20 метра. От дясната му страна има карстов извор с изградена чешма, а близо до водопада е обособено място за пикник.

Връх Руй се намира в планина Руй, той е висок 1706 м. От връх Руй се открива обширна панорама. На юг се разстила Знеполе, а още по на юг е планинският лабиринт на Краище. На югоизток в далечината се издига Рила. На североизток се виждат хребетите на старопланинските дялове, а на изток - куполът на Витоша. Връх Руй е част от движението „Покорител на десепе планински първенци“ на Български туристически съюз. Печат има в хижа „Руй“ и в туристическия информационен център на град Трън.

Маршрута за изкачване на връх Руй от село Ломница е един от найпопулярните за достигане на първенеца на едноименната планина, поради близоспа си до Ждрелото на река Ерма (около 2 км). Мога да кажа, че е най-лекият от трите варианта, с леко предимство пред прехода от село Забел.

Ежегодно през юни се провежда съвместно изкачване на върха от българска и сръбска страна.

Изкачването до скалата Шилъи камик (или Шили камък) над село Зелениград в Трънско е една чудесна пътеката, която се вие нагоре сред гори и храсти, а маркировката е повече от перфектна. Зеленият цвят стига до скалата Шилъи камик, но заедно с нея са още червеният маршрут от Зелениград до връх Руй, както и жълта маркировка до двете СВЕТИЛИЩА. Голяма част от маршрута е сенчеста, а вода има в селото, но за толкова кратко няма нужда от повече. Теренът през по-голямата част е почвен, а към края е каменист.

Хижа "Руй" се намира в Руй планина в местността Козина ливада на (1508м.) Тя представлява масивна двуетажна сграда. Тя е изходна точка за изкачване на връх Руй. Намира се в землището на с. Забел в непосредствена близост с подотдел 2203.

През 2018 г. бе изградена екопътека до Драговски камък, водеща началото си от махала „Драговци“ на село ФИЛИПОВЦИ. Карстовият басейн на планините Стража и Ездимирска е изключително интересен за спелеолозите с многобройните си пещери и други скални образувания.

От 11.04.2021 г. в Трънско има още една идеално почистена и маркирана пътека. Поредният планински маршрут, който направи Трънското туристическо дружество води до панорамния връх Шилъоко, Пенкъовска планина. Върхът е висок 1169 м и по височина се нарежда едва на 7-мо място в планината, но категорично е най-обзорният и най-привлекателният там.

Началото на пътеката е от центъра на село Пенкъовци. Дължината ѝ е 5 км, 4 от тях са по приятен горски черен път, а последният 1 км е по горска пътека. Върхът е изключително панорамен с видимост във всички посоки от Руй до Пирин и от сръбските първенци на Краище до Стара планина.

Изкачването на връх Шилъоко може отлично да се съчетае и с посещение на Пенкъовския манастир „Света Петка“, изключително интересен с архитектурата и стенописите на своята църква, която е археологически и художествен паметник на културата.

През последните години има значителен ръст на туристите, посещаващи района с цел пешеходен и велотуризм. Главна причина за това увеличение е работата на създаденото през 2017 год. Трънско туристическо дружество, което направи десетки нови маршрути за пешеходни и велосипедни разходки.

3. Естетична стойност на ландшафта

На територията на стопанството попадат значими горски територии, фирмиращи ландшафт от регионално и национално значение, в които всички естествено срещани се видове съществуват при естествени условия на разпространение и обилие. Тези горски територии са включени във ВКС 2 от Доклада за ГВКС.

4. Горите като източник на културни услуги, вдъхновение и принадлежност за хората, и като среда и обект на духовна и религиозна идентичност.

всички гори, които притежават културна ценност са включени във ВКС 6 от доклада за ГВКС.

В средновековието Трънският край е бил известен с множеството си манастири, църкви и параклиси. В настоящия момент са останали само църковните сгради на някои от тях, които заслужават специално внимание, тъй като имат голям потенциал за привличане на туристи след популяризиране на историческата, културната и художествената им стойност. Перспектива има във възраждането на Трънско като „Българския Йерусалим“ като мрежа от обекти с религиозно значение и културно - историческа стойност.

Скалният параклис „Св. Петка“, известен още като „Пещерата на Света Петка“, е праисторическо скално-изсечено светилище, действащо като скален параклис. Святото място е разположено над квартал Баринци в град Трън. От тавана на пещерата се стича вода, която според народните предания е СВЕ1-цеН водоизточник, който е

лековит. На върха на скалата над храма е обособена панорамна площадка от която се разкрива красива гледка към град Трън и цялата околност.

Ерулски манастир "Света Троица" се намира в подножието на Ерулска планина, чийто най-висок връх е Големи връх със своите 1481 м.. От някогашния манастир сега е запазена само църквата. Архитектурата ѝ е характерна за периода от XI-XIV век, продължение е на типично строителство, датиращо от ранновизантийската епоха.

Църквата се намира сред манастирската букова гора, а от двете страни на входа ѝ растат две над 900 годишни дървета ясен и бук, чиито клони са преплетени като в прегръдка високо над покрива на храма. На 35-40 м. от църквата се намира свещен извор с ледено студена вода, който никога не пресъхва.

От няколко години е възродена старата традицията за провеждане на събор в края на месец юни, в землището на с. Ерул в отдел 86

Разположен в поречието на р. Ерма, в източните склонове на планина Руй, трънският манастир „Св. Арх. Михаил“ е издигнат сред живописния пролом на р. Ерма, на 3 км северозападно от Трън.

Манастирът "Св. Арх. Михаил" в Трън е разположен край живописното ждрело на р. Ерма. Светата обител била построена през Второто българско царство. През Османското владичество е бил важен културен и просветен център. Манастирът е опожаряван и въздиган отново няколко пъти. Днес от него е запазена само черквата. В нея личат три слоя стенописи, най-старият от които е от 14 — 15 в.

От няколко години се прави курбан за здраве и събират много хора на 8 ноември в землището на гр. Трън в отдел 205.

Реяновският манастир "Успение Богородично" е скътан е сред букова гора в дол от северния склон на планината Кървав камък, на 960 м н. в. Понастоящем обителта отваря врати само на големите християнски празници, извършва се богослужение само на храмовия празник "Успение на Света Богородица" (15 август). В землището на с. Реяновци в отдел 179 се събират се много хора от близко и далеч, прави се и курбан в края на месец август.

Забелският манастир „Свети Димитър“ е разположен в ткните склонове планината Руй, на десния бряг на Забелска река, намира се на около 2 километра северно от село Забел, община Трън.

Днешната манастирска църква е изградена в ново време върху по старите основи.

На Димитровден в манастира се прави специален ритуал, известен като "кълнатата ракия". Легендата разказва, че някой си дядо Никола, на когото откраднали ралниците, донесъл шише ракия, за да пие всеки и да прокълне крадеца.

Провежда се събор на Димитровден дава се курбан за здраве и се събират много хора. в землището на с. Забел в отдел 186

Всяка година в края на м.юли в месността „Въча ПОЛЯНа“ се провежда традиционен събор — отдел 148 - 10

Изпращане на залеза първия юлски залез от връх Каменитица в Ерулската планина. Върхът е един от най-лесните за изкачване в Трънско, изключително панорамен и особено подходящ за наблюдение на залези.